

Selim Tiryakiol

Yükseköğretimde Modern Dillerin Eğitimi

Uluslararasılaşma yahut Küreselleşme

Yükseköğretimde Modern Dillerin Eğitimi

Uluslararasılaşma yahut Küreselleşme

Ö Z E T

Yükseköğretimde uluslararasılaşma, son yıllarda yayımlanan Strateji Belgeleri'nde en sık vurgulanan hususlardan birisidir. Uluslararasılaşmanın birçok boyutu olmakla birlikte bütün boyutlara temel teşkil edeni dil politikaları ve planlamalarıdır. İçinde bulunduğumuz yüzyılda "bilgi ekonomisi" adı verilen yeni bir ekonomik yapının içerisindeyiz. Bu yapıda modern diller de yalnızca uzmanlık amacıyla öğrenilmemekte, uluslararası dolaşımın en pratik araçlarından biri olduğu için "herkes" tarafından öğrenilmektedir. Üniversitelerin kalitesi de öğrencilerine önerebildiği dil öğrenme imkânları ve dil derslerini mevcut programlarıyla entegre edebilme becerisi ile paralel olarak yükselmektedir. Bütün bunlara rağmen üniversitelerin tek yönlü ve anglofon merkezli küreselleşmenin baskılarına eşit ilişkiye dayalı uluslararasılaşma ile çözümler geliştirmeleri gerekmektedir. Bu çalışmada Türkiye'de ve dünyada modern diller eğitimi kurumsal yapılanmaları açısından incelenmiş, Türkiye'deki örnekleri dünyadaki örnekleri ile karşılaştırılarak çeşitli öneriler sunulmuştur. Sonuç olarak eşit ilişkiye dayalı bir uluslararasılaşma için Türkiye'de modern dillerin üniversitelerin programlarına daha sıkı entegre edilmesi, İngilizce'nin günümüz dünyasındaki rolüne göre İngilizce derslerinin ağırlığı sürdürülse de ülkenin değişen ihtiyaçlarına göre eğitimi verilen modern dillerin çeşitlendirilmesi, üniversitelerin kendi programlarına uygun dil planlamalarını yapabilmeleri, dil eğitiminde görülen kurumsal kopukluğun merkezi ve Ar-Ge ağırlıklı bir birim ile giderilmesi gerektiği anlaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yükseköğretim, Uluslararasılaşma, Küreselleşme, Modern Diller, Dil Politikaları ve Planlamaları

Atf: Tiryakiol, S. (2021). *Yükseköğretimde Modern Dillerin Eğitimi Uluslararasılaşma yahut Küreselleşme*, (Analiz Raporu:2021/07). İstanbul: İLKE İlim Kültür Eğitim Vakfı.

Y A Z A R H A K K I N D A

Selim Tiryakiol, İstanbul Medeniyet Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi'nde öğretim üyesidir. Doktora derecesini Türkçenin pedagojik grameri üzerine hazırladığı çalışmasıyla Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nden 2018 yılında almıştır. Medeniyet Üniversitesindeki görevine başlamadan önce Yale Üniversitesinde 2018 - 2020 yılları arasında Yakın Doğu Dilleri ve Medeniyetleri Bölümü Modern Türkçe programında Modern Türkçe, Türk kültürü ve edebiyatı üzerine dersler vermiştir. 2018 yılında TÜBİTAK'ın desteğiyle Central Connecticut State Üniversitesinde (CCSU) Uygulamalı Dil Bilim programında misafir araştırmacı olarak bulunmuştur. Lisansüstü çalışmaları esnasında ise Afyon Kocatepe Üniversitesi ve Yıldız Teknik Üniversitesinde araştırma görevlisi olarak çalışmıştır. İkinci/yabancı dil edinimi ve öğretimi, pedagojik gramer konularında yayımlanmış çalışmaları bulunan Tiryakiol'un çalışmaları dilin bilişsel gelişimine ve öğretim metodlarına yoğunlaşmaktadır. Araştırma tecrübesinin yanında hem Türkiye'de hem de ABD'de Türkçeyi yabancı dil ve miras dil olarak öğretme tecrübesine sahiptir.

İLKE Vakfı, toplumsal meselelerle ilgili bilgi, politika ve strateji üreten, karar alıcılara yol gösterecek araştırmalar yapan ve gelecek için gerekli birikimin oluşmasına katkı sağlayan bir sivil toplum kuruluşudur.

Bu analiz raporu Eğitim Politikaları Araştırma Merkezi (EPAM) tarafından hazırlanmıştır.

EPAM; Türkiye'de eğitim alanının güçlenmesini sağlamak, eğitimde eşitliğin ve adaletin sağlanmasına katkı sunacak bir birikim oluşturmak amacıyla; ihtiyaç odaklı, kanıta dayalı ve kapsayıcı çalışmalar yapar.

Adres: Aziz Mahmut Hüdayi Mah. Türbe Kapısı Sk. No: 13 Üsküdar/ İstanbul Telefon: +90 216 532 63 70 E-posta: epam@ilke.org.tr Web: ilke.org.tr/epam

© Tüm hakları saklıdır. İLKE İlim Kültür Eğitim Vakfı'nın yazılı izni olmadan bu eserin hiçbir kısmı elektronik ya da mekanik yollarla çoğaltılamaz. Yazıda belirtilen görüşler yazara aittir ve İLKE İlim Kültür Eğitim Vakfı'nı bağlayıcılığı yoktur.

Giriş

Üniversite kelimesinin etimolojik anlamıyla “bütünlüğü” çağrıştırmaktadır. Bu yönüyle üniversitede üretilen bilgi bütüncül olmalıdır. Bir başka ifadeyle bilgiyi yalnızca yerel perspektiften değil, evrensel perspektiften de ele almak durumundadır. Bu yüzden üniversiteler kadrolarına yabancı öğretim üyelerini katmak, kampüslerine yurt dışından öğrencileri çekmek için uğraşmaktadır. Böylece kampüslerde uluslararası bilgi dolaşımının artırılacağı düşünülmektedir. Gerçekten de bu hareketlilik üniversitelerde bilginin farklı bakış açılarıyla değerlendirilip evrensel bir nitelik kazanmasına hizmet etmektedir. Uluslararasılaşma her ne kadar dünyadaki yükseköğretim kurumları tarafından akademisyen, öğrenci ve çalışan hareketliliğinin artırılması olarak düşünülse de gerçek bir uluslararasılaşma somut hareketliliklerden daha soyut bir planlamayı gerektirmektedir (Soler ve Gallego-Balsà, 2019).

Bütün bu faaliyetler özellikle son yıllarda yayımlanan Yüksek Öğretim Kurulu Stratejik Belgeleri’nde “uluslararasılaşma” bağlamın-

da değerlendirilmektedir. Türkiye’nin Yükseköğretim Strateji Belgeleri’nde (YÖK Stratejik Planı, 2007) üniversite öğrencilerinin en az bir yabancı dili bilerek üniversiteden mezun olmaları, üniversitelerin öğrencilerine sadece tek bir yabancı dili (İngilizce) sunmasının yetersiz olduğu ifade edilmektedir. Bu stratejik tercihlerin nasıl hayata geçirileceği konusunda ise bir teklif sunulmamakta, üniversitelerin kendi stratejik planları içinde, kendi koşullarıyla uyumlu yolları geliştirmesi beklendiği ifade edilmektedir. Devam eden yıllarda yayımlanan belgelerde ise sistemin uluslararasılaşma düzeyini artırmak sürekli olarak vurgulanan bir husus olmuştur (YÖK Stratejik Planı, 2019; YÖK Stratejik Planı, 2015).

Yükseköğretimde uluslararasılaşmanın alan yazında tartışılan birçok boyutu olmakla birlikte belki de hepsine temel teşkil edeni yükseköğretimdeki dil politikaları ve planlamalarıdır. Doğru bir dil eğitimi politikasına sahip olmayan bir üniversite öteki ve yabancı olana yönelme kabiliyetini kaybetmekte, zamanla kendini tekrar eden ve kendi kendisini güzelleyen bir bilgi anlayışı ortaya çıkar-

maktadır. Bununla birlikte bugün yükseköğretim kurumlarında dil politikaları denilince genellikle yalnızca yabancı diller ve çoğu durumda İngilizce anlaşılmaktadır. Dünyanın birçok yerinde üniversiteler İngilizce öğretim yapan programlar açarak, öğrenci ve akademisyen hareketliliğini artırarak uluslararasılaştıklarını düşünmektedir. Üniversitelerin uluslararasılaşmayı bu şekilde algılamalarının sebebi, dünya çapında popüler üniversite sıralamaları yapan kuruluşların çoğunlukla İngilizce programları, öğretim üyesi ve öğrenci hareketliliklerini öncelikli kriterler olarak belirlemeleridir. Üniversiteler uluslararası planda rekabet etmek durumunda olsalar da her üniversite kendi toplumunun ve ülkesinin problemleriyle yoğrulmakta ve gelişmektedir. Kendisine çizeceği uluslararasılaşma çizgisi de öncelikle kendi gerçeklerine dayanmalıdır. Dil eğitimi bakımından ise üniversitenin bulunduğu ülkede öğrenilmesi gereken diller o ülkenin ihtiyaçlarına göre şekillenmelidir. Bütün bunlar göz önünde bulundurulduğunda hükümetler ve üniversiteler küresel kuruluşların taleplerinin onları gerçek bir uluslararasılaşmaya mı taşıdığını, yoksa tek tipleştirici küreselleşmenin ve dünyadaki akademik güç merkezlerinin değirmenine su taşıyan araçlara mı dönüştürdüklerini sorgulamak zorundadır (Soler ve Gallego-Balsà, 2019).

Bu noktada uluslararasılaşma ve küreselleşme kavramları arasındaki fark sorgulamayı derinleştirmemize yardımcı olacaktır. Uluslararasılaşma ve küreselleşme kavramları çoğu zaman birbirinin yerine kullanılmakla birlikte aralarında ayırım yapanlar da olmuştur. Buna göre küreselleşme tek yönlü ve yukarıdan aşağıya bir ilişki biçimini ifade ederken uluslararasılaşma çok yönlü ve eşit ilişkiye

dayanan bir süreçtir. Küreselleşme ve uluslararasılaşma birbirini etkileyen iki kavramdır. Küreselleşme etkisini artırdıkça uluslararasılaşma azalmaktadır. Bir anlamda küreselleşme etkisini artırdıkça uluslararası çeşitlilik azalmaktadır. Bu tek tipleşme dilden kültüre hayatın birçok alanına yansımaktadır. Tek merkezli küreselleşme, merkezin dışında kalan milletlerin manevra olanaklarını azaltmaktadır. Küreselleşme dünyada ekonomi, politika, kültür ve eğitim alanlarında etkisini giderek artırırken uluslararasılaşma yükseköğretimde küresel baskılara göğüs germek ve ilişkileri çeşitlendirmek için benimsenmektedir. Üniversiteler uluslararasılaşma ve küreselleşme arasındaki gerilimi en yoğun yaşayan kurumlardır. Üniversiteler hem millî hedefleri gerçekleştirmek hem de uluslararası kaynakları etkili kullanarak öğrencilerine uluslararası beceriler kazandırmak zorunda kalmaktadır. Uluslararası beceriler kazanmak mezun öğrencilerin kariyerlerini, üniversitenin ekonomik gelirlerini, ülkenin stratejik hedefleri doğrultusunda yetiştirilecek insan kaynağını, üniversitede üretilen bilginin özgün değerini doğrudan etkilemektedir. Uluslararası beceri kazanmanın ilk adımı ise dil öğrenmektir. Bu açıdan üniversiteler dil politikalarını ve planlamalarını zamanın gereklerine göre gözden geçirmek zorundadır (Earls, 2016; Vila, 2015; Warner, 2011).

Kelly-Holmes'un (2020) küreselleşme tasnifi, küreselleşmenin de zamanla kendi içerisinde nasıl evrildiğini gözler önüne sermektedir. Buna göre küreselleşme 1.0, 2.0, 3.0 ve 4.0 olarak dört aşamaya ayrılmaktadır. Küreselleşme 1.0, devletlerin başrolde olduğu dönemdir. Ardından 2.0 ile şirketler, 3.0 ile fertler (sosyal medya yoluyla ortaya çıkan fenomenler) küreselleşmede başı çekmiş-

Tablo 1. Türk Eğitim Sisteminde Yabancı Dillerin Öncelik Sırası

Sıra	1923-1950	1950-1980	1980'den sonra
1.	Fransızca	İngilizce	İngilizce
2.	İngilizce	Fransızca	Almanca
3.	Almanca	Almanca	Fransızca
4.	Arapça	Arapça	Arapça
5.		Farsça	Farsça

Kaynak: Demircan, 1988

lerdir. Önümüzdeki yüzyılda ise zekâ sahibi oyuncular olarak makineler küreselleşmede önemli bir rol oynayacaklardır. Bu değişimlerin dil öğrenme uğraşı üzerine de doğrudan etkisi bulunmaktadır. Önceden dil öğrenmek yalnızca üniversitede sınıf içerisinde bir öğretime mensup ders olarak mümkünken bugün artık şahsi çabalarla dil öğrenmek de oldukça kolaydır. Ayrıca iletişim olanaklarının artmasıyla mekân sınırlılıkları ortadan kalkmış, dünyanın her yerinden dil öğrenme hizmeti almak mümkün hâle gelmiştir.

Türkiye bütün bu gelişmelerden bağımsız değildir. Türkiye’de üniversiteler yukarıda belirtildiği gibi küreselleşmenin (özellikle anglofon merkezli) baskılarını eğitim sisteminde tecrübe ederken öbür yandan gittikçe daha çeşitli ilişkiler kurarak uluslararasılaşmaktadır. Bu durum bir önceki yüzyılda tasarlanmış olan eski dil politikaları ile yükseköğretim uygulamaları arasında tutarsızlıklara yol açmakta, onları dönüştürmekte, hem ulusal hem de uluslararası hedefleri başarmak zorunda olan güncel ve daha kompleks politika ve planlamalar gerektirmektedir. Yükseköğretim Strateji Belgeleri’nde vurgulanan dil çeşitliliğinin artırılması vurgusu böyle bir arayışa kanıt olarak okunabilir (YÖK Stratejik Planı, 2007). Ayrıca dünyadaki politik değişimlere ve ülkenin önceliklerine

göre yabancı dillere olan talepler de değişiklik gösterebilmektedir. Bu çalışmada ulaşılabilen ve yabancı dil öğrenmede değişen öncelikleri istatistiki olarak en son ortaya koyan çalışmalardan birisi Demircan’ın (1988, s. 116) çalışmasıdır. Bu çalışmaya göre 1923 yılından beri Türk eğitim sisteminde yabancı dillere verilen öncelikler şu şekilde değişiklik göstermiştir:

Tablo 1’de görüldüğü gibi Cumhuriyetin kuruluşundan bu yana Türkiye’de yabancı dillere verilen öncelikler değişiklik göstermiştir. 1950’den itibaren ilk sırada İngilizce yer alsa da zamanla Almanca, Fransızca’nın önüne geçmiş; Arapçanın yanına Farsça da eklenmiştir. Sunulan bu istatistik eski bir istatistik olsa da modern dillere olan taleplerin zamanla nasıl değişebileceğine iyi bir göstergedir. Bu çalışmanın yayımlandığı 1988’den bu yana ise Türkiye’de dil öğrenme önceliklerinin nasıl değiştiği ayrı bir inceleme konusudur. Ancak ÖSYM tarafından düzenlenen Yabancı Dil Seviye Belirleme Sınavı’nın (YDS) düzenlendiği dillerin çeşitliliği Türkiye’de hangi modern dillere talebin olduğunun da bir göstergesi olabilir. Buna göre 2020 yılında YDS Almanca, Arapça, Arnavutça, Boşnakça, Çince, Danca, Ermenice, Fransızca, Gürcüce, Hollandaca, İngilizce, Japonca, Korece, Lehçe, Macarca, Portekizce, Rumence, Rus-

ça, Sırpça ve Ukraynaca olarak 20 farklı dilde düzenlenmiştir.

Dillere verilen önceliklerde ve taleplerde yaşanan bu değişimin yanında uluslararası hareketliliklerle dünyada dil öğrenmeye olan talebin artması yüksek öğretim kurumlarındaki dil çalışmalarını da kökten etkilemiştir (Ruane, 2003). Eskiden yalnızca belirli bilim dallarına has olarak görülen dil öğrenme uğraşı ya da dil çalışmaları artık evrilerek modern diller diye bir olguyu ortaya çıkarmıştır. Modern diller olgusu ile birlikte dil öğrenme üniversitede okuyan her öğrencinin meselesi hâline gelmiştir. Diller, artık bir uzmanlık alanı olarak değil hayatta kullanılacak bir beceri olarak öğrenilmektedir. Modern diller kavramı da dilin pratik amaçlarla öğrenilmesini ifade eden, dünyadaki ve Türkiye'deki yükseköğretim kurumlarında kullanılan bir kavramdır. Bu çalışmada da uzmanlık amacı dışında dil öğrenmeyi ve İngilizce dışındaki dil çeşitliliğini de vurgulamak için "modern diller" kavramı kullanılmıştır.

Dünyada dile yaklaşımdaki bu değişimin Türkiye'de de yansımalarını görmekteyiz. Türkiye'de dil öğrenmeye talep dünyaya paralel olarak artmaktadır. Hem Türkiye'nin kendi içindeki etnik çeşitliliğin artması hem de insanların artık daha fazla uluslararası irtibatlar kurmaları neticesinde hemen hemen her meslek dalında dil öğrenmek bir zorunluluk hâline gelmiştir. Ayrıca talepler artık İngilizceden farklı dillere de yönelerek çeşitlenmektedir. Özellikle ülkenin değişen stratejik yönelimleri İngilizceden farklı dilleri bilen insan ihtiyacını hissettirmektedir. Söz gelimi, bugün Türkiye'nin Afrika'ya yaptığı açılımlar ilgili ülkeler üzerine uzman olan insan ihtiyacını hissettirmektedir. Bir ülke üzerine uz-

manlığın birinci basamağı dil bilmektir. Ardından kültür, coğrafya, etnik yapı, politika gibi birçok alanda o ülkeyi tanımak gerekir. İlk etapta bu tür uzmanlıklar o ülkelerde ya da dünyada lingua franca (ortak dil) olarak işlev gören dillerle (Fransızca, İngilizce gibi) karşılanırsa bile uzun vadede bu tür bakış açısı yeterli olmayacaktır. Çünkü dünyada stratejik hedeflerine paralel olarak dil eğitimine yatırım yapan ülkelerin o ülkelerdeki yerel dillere kadar yatırımlar yaptıkları ve kendi yüksek öğretim kurumlarında uzmanlar yetiştirdikleri görülmektedir. Bu entelektüel ilginin daha iyi anlaşılabilmesi için aşağıda örnekleri gösterilen dünyadaki önde gelen üniversitelerin programlarında yer verdikleri dillerin çeşitliliğine göz atılabilir.

Yukarıdaki paragraflarda belirtilen bütün bu nedenlerden dolayı Türkiye yükseköğretimde uyguladığı dil politikalarını geleceğin ihtiyaçlarına göre gözden geçirmek zorundadır. Değişen ihtiyaçlar yalnızca Yükseköğretim Stratejik Belgesi'nde belirtildiği gibi yabancı dil öğretim görevlisi istihdamı ile giderilemeyecektir. Dilin nasıl bir olgu olarak görüldüğü, geleneksel kabuller, alışkanlıklar problemin devamında rol oynamaktadır. İstihdamın yanında dil öğretmeni yetiştiren ana bilim dallarının ders programları, verdikleri mezunların profili ve kalitesi, dil öğretimi ile ilgili programların birbiriyle ilişkisi, dil öğretiminin kalitesi ve etkisi gibi çok temel konulara kadar uzanan meseleler çözülmeyi beklemektedir (Işık ve Işık, 2020).

Dil politikalarının ilgili olduğu ve burada sıralanan çok çeşitli problem noktaları olmakla birlikte bu çalışmanın amacı, Türk yükseköğretimindeki modern dillerin eğitimini kurumsal yapılanma açısından ele almak ve

yükseköğretimde uygulanabilecek dil politikaları ile ilgili dünyadan örneklerle öneriler geliştirmektedir. Bu amaçla çalışmada Türkiye’de ve dünyada modern dillerin eğitimi ile ilgili mevcut akademik birimlerin kurumsal yapılanması ve hangi dillerin öğretildiği ortaya konulmaktadır. Bunun için URAP’ın 2020-2021 Türkiye ve Dünya sıralamalarında ilk 20’de yer alan çeşitli üniversiteler taranmış, bunlar arasından Türkiye’den ve dünyadan 5’er üniversite seçilerek modern dillerin eğitimi ile ilgili kurumsal yapıları ve misyon ve vizyonları internet adreslerindeki açıklamalara bağlı olarak içerik analiziyle ortaya konulmuştur (“URAP Türkiye Sıralaması”, t.y.; “URAP World Ranking”, t.y.). Son bölümde ise Türkiye’de modern dillerin eğitimi dünyadaki örnekleri ile karşılaştırılarak tartışılmakta, gelecekte uygulanması gereken dil politikaları ve planlamaları ile ilgili bazı teklifler sunulmaktadır.

Türkiye’de Modern Diller Eğitiminin Kurumsal Yapılanması

Bu bölümde Türkiye’de URAP’ın 2020-2021 Türkiye tüm üniversitelerin genel sıralamasına göre ilk 20’de yer alan çeşitli üniversite-

telerin modern dillerin öğretimi ile ilgili kurumsal yapılanmaları sunulmuştur (“URAP Türkiye Sıralaması”, t.y.). Bu çalışmada örneklem olarak Boğaziçi Üniversitesi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi ve Koç Üniversitesi seçilmiştir. Böylece iki tamamen yabancı dille eğitim yapan, iki ağırlıklı olarak Türkçe eğitim yapan devlet üniversitesi, bir de yabancı dille eğitim yapan vakıf üniversitesine örneklemde yer verilmiştir.

Boğaziçi Üniversitesinde modern diller Yabancı Diller Yüksek Okulu altında okutulmaktadır. Bu okul altında İngilizce Hazırlık Birimi, İleri İngilizce Birimi ve Modern Diller Birimi ayrı ayrı yapılanmıştır. Boğaziçi Üniversitesi’nin eğitim dili İngilizce olduğu için üniversiteyi kazandığında yeterli İngilizce becerisine sahip olmayan öğrenciler bir yıl boyunca İngilizce hazırlık biriminde İngilizce öğrenmektedir. İleri İngilizce birimi ise üniversite eğitimlerine başlamış olan öğrencilere seçmeli ve zorunlu kredili dersler önermektedir. Birimin kendi ifadesiyle amacı; “öğrencileri, kültürel ve sosyal konuların çeşitli cepheleriyle entelektüel açıdan meşgul olmaya yönlendirmektir.” Birimin önerdiği bazı derslerin tercüme isimleri şu şekildedir: “İngilizce Eleştirel Beceriler”, “Rapor Yazma”,

Tablo 2. Boğaziçi Üniversitesi Modern Diller Kurumsal Yapılanması

Üniversite	Modern Diller ile ilgili birimler	Alt Birimler	Önerilen Diller
Boğaziçi Üniversitesi	Yabancı Diller Yüksekokulu	İngilizce Hazırlık Birimi	İngilizce
		İleri İngilizce Birimi	İngilizce
		Modern Diller Birimi	Ermenice, Fransızca, Almanca, Yunanca, İtalyanca, Korece, Portekizce, Rusça, İspanyolca

Kaynak: Boğaziçi Üniversitesi, t.y.

“Eleştirel Okuma”, “Uluslararası İlişkiler İngilizcesi”, “Felsefe İngilizcesi”, “Çeviri Üzerinden Dil Farkındalığı”. Modern Diller Birimi ise üniversitenin bütün bölümlerinde okuyan öğrencilere İngilizce dışında farklı dilleri önermektedir. Modern diller biriminin üniversite eğitimleri boyunca İngilizce dışında diller öğrenmek isteyen öğrencilere o dilleri öğrenme imkânı sunduğu görülmektedir (Boğaziçi Üniversitesi, t.y.)

Orta Doğu Teknik Üniversitesinde modern diller, Yabancı Diller Yüksek Okulu altında okutulmaktadır. Bu okul altında Temel İngilizce ve Modern Diller Bölümü ayrı ayrı yapılanmıştır. Orta Doğu Teknik Üniversitesinin eğitim dili İngilizce olduğu için üniversiteyi kazandığında yeterli İngilizce becerisine sahip olmayan öğrenciler bir yıl boyunca Temel İngilizce biriminde İngilizce öğrenmektedir. Modern Diller Bölümü ise Temel İngilizce biriminin bıraktığı yerden devam ederek öğrencilerin yeterli düzeyde İngilizce okuma, yazma, dinleme ve konuşma becerilerini geliştirmeyi amaçlamaktadır. Ayrıca seçmeli dil dersleri ile farklı diller öğrenme ve kullanma olanağı sunmaktadır (“Orta Doğu Teknik Üniversitesi”, t.y.)

İstanbul Üniversitesinde modern diller Yabancı Diller Yüksekokulu ve Dil Merkezi üzerinden öğretilmektedir. Yabancı Diller Yüksekokulunun internet adresinde yer alan açıklamaya göre yüksekokulun misyonu “Yükseköğrenimlerini İstanbul Üniversitesinde tamamlamaya gelen Türk ve yabancı öğrencilere, Almanca, Fransızca, İngilizce ve Türkçe dillerini, kültürel ve dilsel öğelerle zenginleştirerek öğretmek; öğrencilerin gelecekte bu dilleri eğitim ve iş alanlarında rahatça kullanır duruma gelmelerini sağlamaktır”. Yüksekokul, öğrenciler üniversite eğitimlerine başlamadan önce hazırlık sınıfında ilgili dillerin eğitimini sağlamaktadır. Üniversitenin hazırlık sınıfı ön görmeyen programlarında okumaya hak kazanan öğrencilerin ilgili yabancı dillerdeki dersleri de Yabancı Diller Yüksekokulu tarafından verilmektedir. Bu öğrencilerin tümü öğretim yılı başında Rektörlükçe belirlenen bir tarihte yabancı dil yeterlilik sınavına alınmakta, bu sınavda başarılı olan öğrenciler yabancı dil derslerinden muaf sayılmaktadır. Başarılı olamayanlar ise çevrimiçi bir eğitim platformu aracılığıyla 2 yarıyıl boyunca zorunlu yabancı dil derslerini almaktadırlar. Üniversitenin Dil Merkezi ise yabancı dil olarak Türkçe

Tablo 3. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Modern Diller Kurumsal Yapılanması

Üniversite	Modern Diller ile ilgili birimler	Alt Birimler	Önerilen Diller
Orta Doğu Teknik Üniversitesi	Yabancı Diller Yüksekokulu	Temel İngilizce	İngilizce
		Modern Diller Birimi	Çince, Almanca, Fransızca, İtalyanca, İspanyolca, Yunanca, Rusça, Japonca, Arapça, Yabancı Dil Olarak Türkçe

Kaynak: Ortadoğu Teknik Üniversitesi, t.y.

Tablo 4. İstanbul Üniversitesi Modern Diller Kurumsal Yapılanması

Üniversite	Modern Diller ile ilgili birimler	Alt Birimler	Önerilen Diller
İstanbul Üniversitesi	Yabancı Diller Yüksekokulu	-	Almanca, Fransızca, İngilizce ve Türkçe
	Dil Merkezi	-	İngilizce, Almanca, Rusça, İspanyolca, Korece, Arapça, Yabancı Dil Olarak Türkçe

Kaynak: İstanbul Üniversitesi, t.y.

dersleri ve çeşitli yabancı dil dersleri yürüten bir merkezdir. Merkezin çeşitli yabancı dil kursları da düzenlediği görülmektedir. Bu kurslar dil öğrenmek isteyen herkese açıktır. Ancak merkezin internet adresinde üniversite ders programıyla dil derslerinin nasıl entegre edildiği ile ilgili bir bilgi yoktur (“İstanbul Üniversitesi Dil Merkezi”, t.y.; “İstanbul Üniversitesi YADYOK”, t.y.)

Hacettepe Üniversitesinde bazı bölümlerin eğitim dili %100 ya da %30 oranında İngilizce, Almanca ya da Fransızca dillerinden birinde yürütülmektedir. Üniversitenin ifadesiyle “Yabancı Diller Yüksekokulu, bir yandan, yabancı dilde eğitim veren bölümlerin eğitim hedeflerine en verimli biçimde hizmet edebilmek için o bölümlerin akademik beklentilerine yabancı dil yetkinliği açısından uygun

öğrenciler yetiştirme; diğer yandan eğitim dili Türkçe olan bölümlerin öğrencilerini de isteklerine bağlı olarak çağın gerekliliği olan yabancı dil bilgi ve becerileri ile donatarak, alan yazını takip edecek yetkinliğe kavuşturma görevini yerine getirmektedir.” Hazırlık Biriminden sonra üniversite yıllarında verilecek olan modern dillerin eğitimi Modern Diller Birimi tarafından yürütülmektedir. Bu diller zamanla ihtiyaçlara göre özelleşmekle birlikte 8 yarıyla yayılarak önerilmektedir. Bu seçmeli dil derslerine 8 yarıyl devam edip başarılı olan öğrencilere Yabancı Dil Katılım Belgesi verilmektedir. Hacettepe Üniversitesinde Türkçe öğrenim görecekt olan yabancı öğrencilerin Türkçe dersleri ise hazırlık sınıfı işlevinde Türkçe Öğretimi Uygulama ve Araştırma Merkezi tarafından sürdürülmektedir (“Hacettepe Üniversitesi”, t.y.)

Tablo 5. Hacettepe Üniversitesi Modern Diller Kurumsal Yapılanması

Üniversite	Modern Diller ile ilgili birimler	Alt Birimler	Önerilen Diller
Hacettepe Üniversitesi	Yabancı Diller Yüksekokulu	Hazırlık Birimleri	İngilizce, Almanca, Fransızca
		Modern Diller Birimi	Almanca, Arapça, Çince, Farsça, Fransızca, İngilizce, İspanyolca, İsveççe, İtalyanca, Japonca, Korece, Latince, Rusça, Yunanca
	Türkçe Öğretimi Uygulama ve Araştırma Merkezi (TÖMER)	-	Yabancı Dil Olarak Türkçe

Kaynak: Hacettepe Üniversitesi, t.y.

Tablo 6. Koç Üniversitesi Modern Diller Kurumsal Yapılanması

Üniversite	Modern Diller ile ilgili birimler	Alt Birimler	Önerilen Diller
Koç Üniversitesi	İngilizce Hazırlık Okulu	-	İngilizce
	Yabancı Diller	-	Arapça, Fransızca, Almanca, İtalyanca, Kürtçe, Rusça, İspanyolca, İşaret Dili

Kaynak: Koç Üniversitesi, t.y.

Bir vakıf üniversitesi olan Koç Üniversitesinde öğretim dili İngilizcedir. Öğrencileri üniversite yıllarında alacakları İngilizce derslere hazırlamak için İngilizce Hazırlık Okulu hizmet vermektedir. Öğrenciler üniversite eğitimine başladıktan sonra ise İnsani Bilimler ve Edebiyat Fakültesi bünyesinde oluşturulmuş olan Yabancı Diller programı üzerinden İngilizce dışında yabancı dilleri öğrenme fırsatı verilmektedir. Üniversitenin internet sitesinde ifade edildiğine göre “Yabancı Dil Programı dilsel ve kültürel çeşitliliğin faydalarına inanmakta ve gelecek yıllarda Çince, Japonca ve Portekizce ile dil programını genişletmeyi planlamaktadır.”. Üniversite eğitimi esnasında alınan bu derslerde yalnızca dil becerileri öğrenilmemekte, ayrıca kültürün öğelerinden tarih, politika ve edebiyat da bu dillerde öğrencilere ders olarak sunulmaktadır. Böylece öğrencilerin eğitimlerinin sonunda hem dilsel hem de kültürlerarası yeterlilik kazanmaları hedeflenmektedir (“KU English Language Center”, t.y.; “KU Yabancı Diller”, t.y.)

Sonuç olarak, Türk yükseköğretim sisteminde modern dillerin öğretiminin kurumsal yapılanması genel olarak birbirine benzerdir. Hemen hemen bütün üniversitelerde yabancı diller yüksekokulları bulunmakta ve bu okullarda Hazırlık Birimi ve Modern Diller Birimi olarak iki temel birim bulunmaktadır. Hazırlık Biriminde ağırlıklı olarak İngilizce -varsa Almanca, Fransızca gibi dillerde- eğitim

yapan bölümlerde okuyacak öğrenciler bir yıl boyunca dil eğitimi almaktadır. Öğrenciler hazırlığı başarılı bir şekilde bitirmeleri şartıyla üniversite öğrenimlerine başlamaktadır. Modern Diller birimi ise Hacettepe Üniversitesinin açıklamasında belirtildiği gibi lisans derslerine destek verecek bir birim olarak kurgulanmıştır. Üniversitelerde bu birim ağırlıklı olarak İngilizce dersleri önermekle birlikte üniversitelerin internet adresleri İngilizceden farklı dilleri de listelemektedir. Bunlar arasında; Çince, İspanyolca, Almanca, Arapça, Fransızca, Rusça, Ermenice gibi diller vardır. Bu noktada bir çeşitlilik olduğu görülmektedir. Ancak bu dilleri öğrenmeye ne kadar talep olduğu, bu dillerin öğrencilerin bölümlerindeki ders programı ile nasıl entegre edildiği internet adreslerinden anlaşılamamaktadır.

Modern Dillerin öğretimi ile ilgili incelenen üniversite kurumsal yapılanmaları arasında İstanbul Üniversitesinin Dil Merkezi farklılık göstermektedir. Örneğin Hacettepe Üniversitesi Modern Diller biriminin lisans derslerine yönelik açıldığını belirtmekle birlikte İstanbul Üniversitesinin dersleri internet adresinde verilen bilgilere göre hem üniversite öğrencilerine hem de kurs formatında dil öğrenmek isteyen herkese açıktır. Üniversitelerin internet adreslerinde modern dillerin öğrencilerin ders programlarına nasıl entegre edildiği ile ilgili herhangi bir bilgi bulunmamaktadır.

İstanbul Üniversitesinde dil merkezi ile yabancı diller yüksekokulunun hemen hemen ortak hedeflere sahip oldukları ve aynı dillerin öğretimini yaptıkları da görülmektedir. Aynı kurum içerisinde birbirinden bağımsız iki modern diller eğitimi veren birimin olduğu görülmektedir.

Ayrıca modern diller kapsamında sayılan Türkiye’de bulunan uluslararası öğrencilere Türkçe öğretme vazifesi ise Hacettepe Üniversitesinde Türkçe Öğretimi ve Uygulama Merkezi, İstanbul Üniversitesinde Dil Merkezi üzerinden sürdürülmektedir. İngilizce eğitim yapan diğer üniversitelerde ise (Boğaziçi Üniversitesi’nin yaz okulu niteliğinde olan Türk Dili ve Kültürü Programı dışında) böyle bir birim yoktur. Bazı üniversitelerde yabancı diller yüksekokullarında da yabancı dil olarak Türkçe derslerinin verildiği görülmektedir. Birimlerin bu anlamda neden aynı işi iki farklı koldan yaptıkları bir soru işaretidir.

Dünyada Modern Diller Eğitiminin Kurumsal Yapılanması

Bu bölümde URAP’ın 2020-2021 dünya sıralamasına göre ilk 20’de yer alan çeşitli üni-

versitelerin modern dillerin öğretimi ile ilgili kurumsal yapılanmaları sunulmuştur (“URAP World Ranking”, t.y.). Bunun için farklı ülkelerden 5 üniversite seçilmiştir. Bu üniversiteler Amerika’dan Harvard Üniversitesi, Kanada’dan Toronto Üniversitesi, İngiltere’den Oxford Üniversitesi, Fransa’dan Sorbonne Üniversitesi ve Danimarka’dan Kopenhag Üniversitesidir.

Harvard Üniversitesinde alan uzmanlıklarına odaklanmış çok çeşitli programlar mevcuttur (Afrika Çalışmaları, Yakın Doğu Dilleri ve Medeniyetleri vs.). Her bir alanın ilgili olduğu diller bu bölümler/programlar altında yürütülmektedir. Örneğin Yakın Doğu Dilleri ve Medeniyetleri Bölümünde bu alanla ilgili olan Arapça, Türkçe, Farsça, İbranice gibi diller öğretilmektedir. Bu alanlarda uzmanlaşacak olan öğrenciler zorunlu olarak, bu dillerden birisini öğrenmek isteyen öğrenciler ise seçmeli olarak bu dersleri alabilmektedir. Öğrenciler bu dersleri alarak üniversiteden mezun olabilmek için gereken zorunlu dil dersleri kredisini tamamlamaktadır. Harvard Üniversitesinde öğrencilerin öğrenebileceği diller oldukça çeşitlidir. Hemen hemen dünyanın birçok coğrafyasından diller üniversitede öğretilmektedir. Ayrıca üniversite-

Tablo 7. Harvard Üniversitesi Modern Diller Kurumsal Yapılanması

Üniversite	Modern Diller ile ilgili birimler	Alt Birimler	Önerilen Diller
Harvard Üniversitesi	Dil Merkezi	-	Dil öğretimi yapmamaktadır. Bölümlerde öğretilen dillere teknolojik ve pedagojik olarak destek olmaktadır.
	Alan Uzmanlığı Çalışmaları	-	Afrika Dilleri, Yakın Doğu Dilleri, Doğu Asya Dilleri, Germen Dilleri, Roman Dilleri, Slav Dilleri, Güney Asya Dilleri vs.

Kaynak: Harvard Üniversitesi, t.y.

Tablo8. Oxford Üniversitesi Modern Diller Kurumsal Yapılanması

Üniversite	Modern Diller ile ilgili birimler	Alt Birimler	Önerilen Diller
Oxford Üniversitesi	Dil Merkezi	-	Arapça, Hollandaca, Fransızca, Almanca, İtalyanca, Japonca, Mandarin, Modern Yunanca, Portekizce, Rusça ve İspanyolca, İngilizce (Yabancı dil olarak)
	Alan Uzmanlığı Çalışmaları	-	Avrupa Dilleri, Orta Doğu Dilleri, Doğu Çalışmaları vs.

Kaynak: Oxford Üniversitesi, t.y.

de öğretilen modern ve klasik dil derslerini destekleyen Dil Merkezi bulunmaktadır. Dil merkezi hem daha fazla dil pratiği yapmak isteyen öğrenciler için dil değişimi gibi programlarla destek vermekte hem de dil öğretimi yapan öğreticilerin derslerini geliştirmelerine yardımcı olmaktadır. Dil merkezi doğrudan dil öğretimi yapmamaktadır ("Harvard College Handbook", t.y.; Harvard University The Language Center", t.y.)

Oxford Üniversitesinde de Harvard'a benzer şekilde alan uzmanlığı çalışmalarına odaklanmış Doğu Çalışmaları, Avrupa Çalışmaları gibi bölümler/programlar mevcuttur. Her bir alanın ilgili olduğu diller bu bölümlerde öğretilmektedir. Ayrıca disiplinlerarası bir anlayışla farklı alan çalışmalarını birleştiren dil programları oluşturulmuştur. Buna bir örnek Avrupa ve Orta Doğu Dilleri programıdır. Bu programa göre örneğin İspanyolca ve Türkçenin birlikte öğrenilmesi Sefarad Yahudiliği tarihinin çalışılması için bir tavsiye olarak öğrencilere sunulmaktadır. Benzer şekilde Farsça ve Portekizcenin birlikte öğrenilmesi erken kolonilerin genişlemesini çalışanlara tavsiye edilmektedir. Oxford'da uzmanlık alanları altında önerilen diller oldukça çeşitlidir. Bunun yanında Oxford'da da Harvard'a benzer şekilde Dil Merkezi mevcuttur. Araş-

tırma-geliştirme ile bölümlerde öğretilen dillere teknolojik ve pedagojik destek sağlamanın yanında bu merkez 11 farklı dilin öğretimine de ev sahipliği yapmaktadır. Öğrenciler öğrenmek istedikleri herhangi bir dili seçerek gün içerisinde kendilerine uygun olan saatlerde dersleri alabilmektedir. Merkez bünyesindeki dil kütüphanesi aynı zamanda 200'ün üzerinde dille ilgili multi-medya kaynağını öğrencilere sunmaktadır ("University of Oxford Language Center", t.y.; University of Oxford European and Middle Eastern Languages", t.y.)

Sorbonne Üniversitesinde Modern Diller üniversitenin Beşerî Bilimler Fakültesi'nde önerilen çalışma alanları ile ilgili olarak verilmektedir. Bu kapsamda aşağıdaki tabloda sunulan dillerin hem beceri olarak öğretildiği hem de kültür, tarih ve edebiyat çalışmalarında bir araç olarak kullanıldığı dersler mevcuttur. Bu dersler ABD ve İngiltere gibi ülkelerdeki Alan Uzmanlığı Çalışmaları altında önerilen derslere benzer özellikler göstermektedir. Sorbonne Üniversitesinin eğitim dili Fransızca olduğu için üniversiteye gelecek uluslararası öğrenci ve öğretim üyelerinin yeterli düzeyde Fransızca bilmesi beklenmektedir. Fransızcalearını geliştirmek isteyen kişiler üniversite bünyesinde sunulan yoğunlaştırılmış dil ders-

Tablo 9. Sorbonne Üniversitesi Modern Diller Kurumsal Yapılanması

Üniversite	Modern Diller ile ilgili birimler	Alt Birimler	Önerilen Diller
Sorbonne Üniversitesi	Beşerî Bilimler Fakültesi (Alan Uzmanlığı Çalışmaları)	-	Almanca, İngilizce, Arapça, Boşnakça, Katalanca, Hırvatça, Danca, İspanyolca ve Portekizce İskandinav Dilleri, Fince, İbranice, Macarca, İzlandaca, İtalyanca, Slav Dilleri, Karadağ Dili, Flemenkçe, Norveççe, Polonyaca, Rusça, Sırpça, İsveççe, Çekçe, Yidiş

Kaynak: Sorbonne Üniversitesi, t.y.

lerini almaya yönlendirilmektedir ("Sorbonne University", t.y.)

Toronto Üniversitesi, bu bölüm altında belirli uzmanlık alanları ile ilgili olan modern dillerin öğretimini sürdürmektedir. Üniversite bu tür bir dil politikasını öğrenci merkezli bir araştırma üniversitesi olma yolunda önemli bir strateji olarak görmektedir. Öğretim konusundaki kaynakların durumuna göre önerilen dillerin sayısı değişmektedir. Ancak üniversite çok çeşitli dillerde öğretim gerçekleştirme politikasını bir hedef olarak belirlemiş görünmektedir. Öğrenciler önerilen dersleri kendi alanları ile ilgilerine göre üniversite öğrenimleri boyunca seçmeli olarak alabilmektedir. Öğrencilerin artan ya da azalan ilgisine göre de önerilecek diller güncellenmektedir. Üniversite bünyesinde alan çalışmalarına odaklanmış bölümler mev-

cuttur. Her bir alanın ilgili olduğu diller bu bölümlerde öğretilmektedir. Örneğin Doğu Asya Çalışmaları Bölümünde bu alanla ilgili olan Japonca, Çince ve Korece öğretilmektedir. Bu alanlarla ilgilenen ya da bu dillerden birisini öğrenmek isteyen öğrenciler bu dersleri seçmeli olarak öğrenebilmektedir ("University of Toronto Department of East Asian Studies", t.y.; University of Toronto Department of Language Studies", t.y.)

Kopenhag Üniversitesi, modern dillerin öğretimini "Kültürlerarasılık ve Alan Çalışmaları" adını verdikleri bir fakülte üzerinden yürütmektedir. Bu fakülte dünyadaki çeşitli milletlerin kültür ve edebiyatları ile ilgili, o dillerde derslerin yanında modern diller perspektifi ile de öğrencilerine dil becerisi kazandıracak dersler önermektedir ("University of Copenhagen", t.y.)

Tablo 10. Toronto Üniversitesi Modern Diller Kurumsal Yapılanması

Üniversite	Modern Diller ile ilgili birimler	Alt Birimler	Önerilen Diller
Toronto Üniversitesi	Dil Çalışmaları Bölümü	-	Arapça, Çince, Almanca, Yunanca, Hintçe, Latince, Farsça, Sanskritçe, İspanyolca, Urduca.
	Alan Uzmanlığı Çalışmaları		Doğu Asya Çalışmaları vs.

Kaynak: Toronto Üniversitesi, t.y.

Tablo 11. Kopenhag Üniversitesi Modern Diller Kurumsal Yapılanması

Üniversite	Modern Diller ile ilgili birimler	Alt Birimler	Önerilen Diller
Kopenhag Üniversitesi	Alan Uzmanlığı Çalışmaları	-	Çince, Grönland Dilleri, Japonca, Korece, Boşnakça, Hırvatça, Karadağ Dili, Sırpça, Polonyaca, Rusça vd.

Kaynak: Kopenhag Üniversitesi, t.y.

Sonuç olarak, modern diller dünyadaki önde gelen üniversitelerde iki ana birim altında ele alınmaktadır. Bunlardan biri "Dil Merkezleri" iken diğeri "Alan Çalışmaları"dır. Dil Merkezi örneğin Harvard Üniversitesinde öğretim faaliyetinde bulunmamakta daha çok araştırma geliştirme faaliyetleriyle bir kaynak merkezi işlevi görmektedir. Bu merkez, alan çalışmaları altında öğretilen dillerin öğretim görevlilerine teknoloji ve pedagoji desteği vermekte aynı zamanda öğrencilere de dil değişimi programları gibi programlarla ek pratik imkânı sunmaktadır. Bunun yanında Oxford Üniversitesi Dil Merkezi öğretmen ve öğrenciler için bir destek merkezi işlevinin yanında 11 dilin öğretimine de ev sahipliği yapmaktadır. Toronto Üniversitesi, Dil Merkeziyle aynı işlevde Dil Çalışmaları Bölümü'ne ev sahipliği yaparken belirli uzmanlık alanları ile ilgili modern dillerin öğretimini sürdürmektedir. Üniversite bu tür bir dil politikasını öğrenci merkezli bir araştırma üniversitesi olma yolunda önemli bir strateji olarak görmektedir.

Dünyanın önde gelen üniversitelerinde "Alan Uzmanlığı Çalışmaları" dikkat çekmektedir. Buna göre üniversitede belirli coğrafyalara odaklanmış çalışma alanları oluşturulmuştur. Örneğin Yakın Doğu Dilleri ve Medeniyetleri bölümü/çalışmaları Arap, Türk, İran ve İsrail çalışmalarına odaklanmakta, Doğu Asya Çalışmaları Çin, Japonya ve Kore çalışmalarına odaklanmaktadır. Bu bölümler bu alanlardaki her türlü çalışmaya ev sahipliği yapmaktadır. İlgili alanları dilden edebiyata,

tarihten arkeoloji ve politikaya kadar çok çeşitli disiplinleri kapsamaktadır. Bu bölümler altında ilgili dillerin öğretimi de gerçekleştirilmektedir. Bu bölümler yalnızca kendi alanlarında uzmanlaşacak öğrencilere değil, üniversitenin bütün öğrencilerine seçmeli olarak dil dersi önermektedir.

Dünyadaki üniversitelerde disiplinlerarası anlayışın bir yansıması olarak farklı dillerin aynı anda öğrenciye önerildiği de görülmektedir. Örneğin Oxford Üniversitesindeki Avrupa ve Orta Doğu Dilleri Programı İspanyolca ve Türkçe'nin birlikte öğrenilmesinin Seferad Yahudiliği'ni çalışacak öğrenciler için, Farsça'nın ve Portekizce'nin birlikte öğrenilmesinin erken kolonilerin genişlemesini çalışacak öğrenciler için faydalı olabileceğini belirterek öğrencilerine önermektedir. Bu disiplinlerarası anlayış üniversitelerin genelinde görülmekte, modern diller ilgili oldukları bölümlerin bir dersi olarak önerilmekle birlikte bu dersleri üniversitenin yalnızca öğrencileri değil bütün mensupları alabilmektedir. Böylece araştırma faaliyetlerinin kendi kaynaklarından sürdürülmesi sağlanmaktadır. Disiplinlerarasılık öğretim görevlileri düzeyinde de görülmektedir. Öğretim görevlileri ilgili oldukları bölümün mensubu olmakla birlikte Dil Merkezlerinin de doğal bir üyesi kabul edilmektedir. Kendi bölümlerinde kendi alanları ile ilgili dersler önerebilirken dil merkezlerinden pedagoji desteği alarak kendi dillerinin öğretim metodlarını geliştirmektedir.

Modern Diller ve Üniversiteler

Modern dillerin öğretilmesi yalnızca entelektüel bir faaliyet değil, ülkelerin uzun süreli planlamalar yaptıkları politik ve sosyolojik bir yatırımdır. Bu tür yatırımlara en uygun örneklerden biri Sovyetler Birliği ile Amerika Birleşik Devletleri arasında soğuk savaş döneminde meydana gelen güç rekabetidir. Sovyetler Birliği, 1957'de aya ilk uydu Sputnik'i fırlattıktan sonra Amerikan Kongresi, Ulusal Savunma Eğitimi Yasası'nı geçirmiştir. Bu yasada modern dünya dillerinin Amerikalı öğrenciler tarafından öğrenilmesi Amerika'nın ulusal güvenliği ve savunması için önemli bir hedef olarak koyulmuştur. ABD, bu tarihten itibaren stratejik amaçlarla yükseköğretim kurumlarında dil çalışmalarını desteklemektedir. Kritik Diller adı verilen dil grupları ABD Eğitim Bakanlığı tarafından sağlanan fonla (Title IX) Arapça, Farsça, Korece, Rusça, Çince ve Türkçe gibi dillerin öğrenilmesi desteklenmektedir. Bu fondan üniversitelerde kurulmuş olan bölümler dil programlarını geliştirmek için faydalanabilmekle birlikte öğrenciler de Amerika dışında dil eğitimlerine devam edebilmek için faydalanmaktadır. Bu programın katılımcılarının gittikleri yerlerde Amerikan değerlerini destekleyen birer kültür elçileri olması istenmektedir ("The Critical Language Scholarship (CLS)", t.y.; Terrell ve Krashen, 1998).

Geçtiğimiz yüzyıldan itibaren dünyada bilgi ekonomisi adı verilen bir kavram ortaya çıkmış ve yeni bir küresel ekonomik yapı meydana gelmiştir. Bu yeni yapıda bireylerin ekonomik gücü bilgi ve öğrenim düzeyleriyle, ülkelerin uluslararası rekabet gücü ise beşerî ve sosyal sermayeleri ile ölçülür hâle gelmiştir. Bu değişim eğitimin mahiyetini de

değiştirmiştir. Eğitim artık seçkin azınlıkların aldıkları bir hizmet değildir. Herkes için eğitim anlayışı, eğitimi mesleki bir uğraş hâline getirmiştir. Böylece bir ülkenin gelişimi doğrudan eğitim sistemi ile bağlantılı hâle gelmiştir ("Language Education Policy Studies", t.y.; YÖK Stratejik Planı, 2007).

Uluslararası planda kaliteli bir eğitimin yolu dil öğretiminden geçmektedir. Bugün birçok sahada iş başvurularında aranan ilk şartlardan biri dil bilmektir. Modern dillerin eğitimine yapılan yatırım yukarıda verilen ABD ve Rusya örneğinde görüldüğü gibi aslında ülkenin geleceğine yapılan yatırımdır. Aşağıdaki paragraflarda Türkiye'de ve dünyada kurumsal yapılanması çizilen yüksek öğretim kurumlarında modern dillerin eğitimi ile ilgili meseleler literatüre dayalı olarak tartışılacaktır.

Modern Diller ile Üniversite Eğitiminin Entegrasyonu

Türkiye'de yükseköğretim kurumlarında modern dillerin ağırlıklı olarak hazırlık sınıfı yaklaşımı ile yürütüldüğü görülmektedir. Türkiye'nin içinde bulunduğu sosyolojik ve politik şartlar gereği -dünyanın birçok ülkesinde olduğu gibi- Türkiye'de yabancı dil eğitimi ağırlıklı olarak İngilizce eğitimi demektir. En az %30 oranında yabancı dille eğitim yapan programlar için ilgili dilde hazırlık sınıfı okumak şart koşulmuştur. İlerleyen yıllarda İngilizce farklı amaçlarla farklı başlıklar altında da öğrencilere sunulmaktadır. Aşağıda British Council'in Türkiye'de 24 üniversitede yürüttüğü çalışmanın sonuçları sunulmaktadır. Bu tabloda İngilizce derslerinin üniversite eğitimi boyunca dağılımı gösterilmiştir (British Council-TEPAV, 2015, s. 73)

Tablo 12. Türk yükseköğretiminde İngilizce derslerinin yıllara göre dağılımı

Yıl	N=24	Yüzde
Hazırlık sınıfı	24	%100
Birinci sınıf	23	%96
İkinci sınıf	15	%63
Üçüncü sınıf	12	%50
Dördüncü sınıf	10	%42
Lisansüstü	8	%33

Kaynak: British Council, 2015

Tabloda da görüldüğü gibi İngilizce dersleri ağırlıklı olarak hazırlık sınıfında görülmekte, ilerleyen yıllarda ders sayıları azalmaktadır. British Council'in raporunun içeriği incelendiğinde özel amaçlı İngilizce derslerinin (Akademik İngilizce, Mimarlık İngilizcesi vs.) lisans eğitimi boyunca sürdürüldüğü görülse de oranlar giderek azalmaktadır. Bu istatistikler dünyadaki üniversitelerin modern diller kurumsal yapılanması ile karşılaştırıldığında Türk üniversitelerinde yabancı dil derslerinin bir önceki bölümde de görüldüğü gibi akademik birimlerle entegre bir yapıda olmadığı görülmektedir. Bu durum akademik programların uluslararasılaşmasının önündeki engellerden biridir. Öğrenciler üniversiteye zaten düşük dil yeterliliği ile gelmektedir. Lisans yılları boyunca alınacak olan derslerden bağımsız bir hazırlık sınıfı dil yeterliliğini uluslararası beceriler geliştirecek şekilde geliştirmek için yeterli değildir (British Council-TEPAV, 2015, s. 15). Öğrenciler bir yıl boyunca yalnızca yabancı dil öğrenseler bile sonraki yıllarda öğrendikleri bilgiyi bölümlerdeki dersleri ile verimli bir şekilde nasıl entegre edebileceklerini bilememektedir.

Ayrıca bu durum dil öğrenirken önemli bir motivasyon kaynağı olan "ilgililik" ilkesine de ters düşmektedir. Yabancı bir dil öğrencinin gerçek hayatıyla, akademik çalışmalarıyla ya da kariyer hedefleriyle ilgili olmalıdır. Hem üniversitede alınan dersleri beslemeli hem de onlardan beslenmelidir.

British Council'in Türk üniversitelerindeki İngilizce öğretimi üzerine yürüttüğü araştırma üniversitelerdeki mevcut modern diller eğitimi perspektifinin bu ilkeyle uyumlu olmadığına dair güçlü veriler ortaya koymuştur. Türk üniversitelerinde İngilizce öğrenen öğrenciler derslerinin işe yararlığı ile ilgili algıları genelde düşüktür (British Council-TEPAV, 2015)

Tablo 13. Öğrencilerin İngilizce derslerinin işe yararlığına ilişkin algıları

N=4320	Ortalama ¹
Hazırlık sınıfı	1.8
Lisans dersleri	1.6
Lisansüstü dersleri	1.7

Kaynak: British Council, 2015

Kırkgöz'ün (2009'dan aktaran British Council-TEPAV, 2015, s. 76) çalışmasında bir öğrencisinin hazırlık sınıfında aldığı Genel Akademik İngilizce derslerindeki yazma etkinliklerinin ders programı ile ilgisi ile ilgili beyanı dikkat çekicidir:

Yazma etkinlikleri üniversite derslerinde kullanılan materyallere yakın olmalı. Programın içeriğini akademik olarak ilgi çekici bulmadım. Genel konularda kısa denemeler yazmamız istendi. Ancak bölüme başladığımda öğretim gö-

1 Raporla İngilizce ile, Türkçe ile, Türkçe ve İngilizce ile eğitim yapan programlar için ayrı ayrı veriler sunulmuşsa da burada yalnızca bu üçünün ortalaması verilmiştir.

revlilerinin istediği yazma ödevlerini yapmakta oldukça zorlandım. Hazırlık yıllarımda araştırma konularımızla ilgili daha zorlu yazma ödevleri yapmış olmayı isterdim.

Bütün bu veriler dilin yalnızca hazırlık sınıflarında öğrenilip bırakılmaması, öğrencinin ve bilim dallarının ihtiyaçlarına göre bilim dallarına entegre edilmesi gerektiğini göstermektedir. Modern diller, öğrencilerin akademik eğitimleri sırasında verildiğinde daha etkili olacaktır (British Council-TEPAV, 2015, s. 82, 110). Üniversitelerin akademik yapılanmaları gereği yabancı diller yüksekokulları üzerinden yürütülen modern dillerin eğitimi üniversitelerin akademik birimlerinin değişen ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde yapılandırılmalıdır.

Bunun için dünyadaki örnekler incelenerek Türk üniversitelerinin yapılanmasına göre uygulamalar geliştirilebilir. Giriş kısmında da belirtildiği gibi Türkiye’de modern dillerin eğitimi yabancı dilde eğitim alacak olan öğrencilere önerilecek bir eğitim modeli olarak görülmekle birlikte, bugün hemen hemen her meslekte yabancı dil bilgisi bir zorunluluk hâline gelmiştir. Bu amaçla üniversitelerdeki bütün bölümler kendi hedefleri doğrultusunda öğrencilerin eğitimleri boyunca alabilecekleri dil dersleri önerebilmelidir. Öğrenciler bu dersleri kredili bir şekilde alabilmelidir. Bu dersler ilgili akademik birimlerin entelektüel çıtasını yükseltecek, öğrencilerin ve öğretim üyelerinin derslerini daha geniş bir kapsamda uluslararası literatüre dayalı olarak sürdürebilmelerini sağlayacak, öğrencilerin öğrendikleri dille akademik kariyerlerini birleştirerek motivasyonlarını artıracak, öğrencilerin bir yabancı dili üniversite

eğitimi ile ilgili olarak öğrenebilmelerini sağlayacaktır (British Council-TEPAV, 2015). Önceki bölümde sunulan Oxford Üniversitesinin Avrupa ve Orta Doğu Dilleri programı buna güzel bir örnektir. Bu programa göre örneğin İspanyolca ve Türkçenin birlikte öğrenilmesi Sefarad Yahudiliği tarihinin çalışılması için bir tavsiye olarak öğrencilere sunulmaktadır. Türk üniversitelerinde de bu türde uzmanlaşmaya dönük dil dersleri bölüm programlarının içinde bir gereklilik olarak yer verilmelidir. Bu tür bir ders programı özellikle lisansüstü eğitim için oldukça hayati öneme sahiptir. Lisansüstünde araştırma yapabilmek için literatürü kendi dilinde okuyabilmek eserlerin kalitesini belirlemektedir. Türkiye’de ise çoğu üniversitede dil öğrenme öğrencilerin kendilerine bırakılmaktadır. Bu noktada üniversiteler Oxford örneğinde olduğu gibi öğrencilerine paket programlar sunabilmeli, bu anlamda dil planlamaları yapabilmelidirler.

Modern Diller ve Uluslararası Üniversite Sıralamaları

Üniversite sıralamaları incelendiğinde başarılı modern diller eğitimi yapabilen üniversitelerin üst sıralarda yer aldıkları görülmektedir. URAP 1,000, QS 800, Shanghai 500, THE 300, SCIMAGO 1,000 gibi küresel üniversite sıralamaları yapan farklı merkezlerin sonuçları Türkiye’de önde gelen üniversitelerin modern diller eğitiminde de (çoğunlukla İngilizce ile olsa da) başarılı olduklarını göstermektedir. Bunun nedeni modern dillerin üniversitelere küresel düzeyde rekabet fırsatı yaratması, ülkenin ekonomik kalkınmasına doğrudan katkıda bulunmasıdır (British Council-TEPAV, 2015). Buna rağmen bu tür sıralamaların küreselleşmeyi besleyen yanıl-

tıcı argümanlar olduğunu savunan görüşler de vardır. Örneğin Piller ve Cho (2013) Kore yüksek öğretim sistemini analiz ettikleri çalışmalarında Kore'deki bazı üniversitelerin popüler üniversite sıralamalarında üst sıralara tırmanabilmek için sadece İngilizce ile eğitimi benimsemeye başladıklarını belirtmişlerdir. Bu tür bir anlayış üniversite mensuplarını belirli bir dilde öğrenme ve öğretmeye, belirli kaynaklardan beslenmeye ve belirli dilde yayın yapmaya itmektedir. Öğretim üyeleri İngilizce'de yeterli olmasalar bile bu dilde yayın yapmaya çalışmaktadır. Bu durum popüler üniversite sıralamalarının üniversiteleri belirli güç merkezlerinin standartlarına göre kendilerini düzenlemeye ittiğini, bir anlamda "akademik kapitalizm" yarattığını göstermektedir (Aktaran Soler ve Gallego-Balsà, 2019, s. 5-6). Türk yükseköğretiminde İngilizce, ülkenin politik ve milli hedeflerine ulaşabilmesi için teknoloji ve bilime giden bir yol olarak görülmektedir (Kirkgöz, 2009). Bütün dünya için geçerli olan bu durum ülkenin eğitim sisteminin sadece İngilizce'ye mahkûm olmasına da sebep olmamalıdır. Giriş bölümünde yer verilen eleştiriler göz önünde bulundurulduğunda üniversitelerin bir yandan küreselleşmenin baskılarına göğüs gererken öbür yandan eşit ilişkiye dayalı uluslararası ilişkilerini artırması makul bir yol olarak görülmektedir. Bunun yolu da modern dillerin çeşitliliğini artırmaktan geçmektedir.

Üniversitelerde Modern Dilleri Çeşitlendirmek

Modern dillerin öğretiminin dünyanın önde gelen üniversitelerindeki örnekleri incelendiğinde çok çeşitli dillere programlarda yer verildiği görülmektedir. Buldukları ülkele-

re teknolojik, sosyolojik, ekonomik ve politik açıdan lokomotiflik yapan kurumlarda açılan programlarla modern dillerin eğitimi neredeyse paralel gitmektedir. Bir anlamda modern diller bir üniversitenin ilgi alanlarının ve hangi konularda bilgi ürettiğinin doğrudan bir göstergesi durumundadır. Yukarıda da belirtildiği gibi aynı zamanda bu diller üniversitedeki programlarla sıkı bir şekilde entegre olmuştur. Özellikle "Beşerî Bilimler" olarak adlandırılan bölümlerin çekirdeğini dil programları oluşturmaktadır. Ayrıca üniversitelerin ilgi alanlarının çeşitliliği kadar dil çeşitliliği görülmektedir. Öğrencilerin uzmanlaşacağı alanlarla ilgili olan diller öğrencilere üniversite öğrenimleri sırasında önerilen kredili dersler arasındadır. Bölümler öğrencilerini uzmanlaşacağı alanlarda gerekli olacak olan dil bilgisi konusunda yönlendirerek kariyer planlarını çizmektedir. Bu çalışmada taranan üniversitelerin alan uzmanı yetiştirme adına dil programlarını ihtiyaçlara ve taleplere göre sürekli olarak güncelledikleri görülmektedir. Bu tür dil planlamaları ile önerilen dersleri alan öğrenciler (özellikle lisansüstü öğrencileri) araştırma yapacağı alanla ilgili literatürü ana dilinde tarayabilmeye hazır hâle gelmektedir.

Üniversiteler bir yönüyle uluslararası rekabet etmesi beklenen kuruluşlar olsalar da kendi ülkelerinde kendi problemleri ile yüzleşmektedirler (Soler ve Gallego-Balsà, 2019). Bu bağlamda üniversitelerin öncelikle kendi içlerinden çıktıkları toplumların ve devletlerin geleceğine bilgi üreterek yön vermeleri beklenir. Toplumların ve devletlerin ihtiyaç ve beklentileri ise hem buldukları coğrafyaya hem de zamana göre değişiklik gösterebilir. Örneğin, Türkiye stratejik bir planlama olarak Afrika ülkeleri ile ekonomik ve politik ilişkilerini geliştirmeye çalışırken bunun alt yapısını

üniversiteler sağlamalıdır. Üniversiteler Afrika Çalışmaları üzerine programlarla toplumların ve devletlerin manevra olanaklarını bilgi ve yetiştirilmiş insan gücüyle artırabilmelidir. Benzer şekilde bugün Türkiye milyonlarca sığınmacıya ev sahipliği yapmaktadır. Bu tür göçler sonucunda ortaya çıkan ilk problem uyum problemleridir. Uyum problemlerinin en önemli noktası ise dil bariyeridir. Üniversiteler ülkelerinin yüz yüze kaldığı problemlere modern dillerin çeşitliliğini artırarak çözümler geliştirmelidir. Bu sayede yukarıda bahsi edilen küreselleşmenin tek merkezci baskılarına, İngilizce ile ortaya çıkan akademik kapitalizme göğüs gerilebilecektir. Modern dillerin çeşitlenmesi, üniversitenin kapılarını çok farklı coğrafyalara açarak o alanlarla iş birliği geliştirilmesine temel olacaktır. Böylece yalnızca özellikle anglofon merkezli akademik kapitalizme yönelen değil, kendi ülkelerinin ihtiyaçlarından yola çıkarak uluslararası teklifler geliştirebilen gerçek anlamda uluslararası üniversiteler oluşturulabilecektir.

YÖK strateji belgelerine göre de üniversitelerin tek tipten uzaklaşarak kurumsal farklılık ve çeşitliliğe yönelmesi tavsiye edilmektedir (YÖK Stratejik Planı, 2015). Bu bakımdan üniversiteler modern diller perspektiflerini “sadece İngilizce” anlayışından kurtularak dünyanın farklı dillerini kapsayacak ve öğrencilerine çok çeşitli dilleri öğrenme imkânı sağlayacak şekilde genişletmelidir.

Üniversiteler ve Dil Politikası Belgesi

Hem uluslararası stratejilere destek olma açısından hem de kendi toplumlarının karşılaştıkları problemlere çare olma açısından Türkiye’deki üniversitelerin programlarında yer verecekleri modern dilleri nasıl belirlediklerine dair herhangi bir belge bulunma-

maktadır. Var olan belgeler de ağırlıklı olarak İngilizce perspektifi ile oluşturulmuştur (Bkz. Kirkgöz, 2009). Modern dillerin eğitimi üniversitelerde daha çok Yabancı Diller Yüksekokullarının imkânları ile ilgili görülmektedir. Oysa yukarıda da belirtildiği gibi modern dillerin eğitimi üniversitenin açtığı programlarla doğrudan ilgili stratejik bir konudur. Üniversiteler dil planlamalarını açtıkları programlarla paralel olarak yapmalı ve bunu düzenli bir politika belgesi olarak yayımlamalıdır. Türk yükseköğretim sisteminin yapısı gereği böyle bir belgenin öncelikle Yükseköğretim Kurulu tarafından yayımlanması beklense de Kurul’un da böyle bir belgesi bulunmamaktadır.

Dünyada ise bu anlamda üniversitelerin açılacak dil programlarını, istihdam edilecek öğretim görevlilerini, modern dillerin gerektirdiği materyal ve teknoloji desteğini planladığı görülmektedir. Örneğin İspanya’nın Katalonya bölgesinde hükümet devlet üniversitelerine belirli kriterlerle fonlar vereceğini duyurmuştur. Bu kriterlerden birisi de her üniversitenin kendi dil politika belgesini oluşturması olarak belirtilmiştir. Bu tür bir girişimin amacı üniversitelerin yukarıda Kore örneğinde olduğu gibi dış etkilerle geliştirdikleri planlamalara sistematik cevap geliştirmektir (Soler ve Gallego-Balsà, 2019, s. 50-51). Türkiye’de de üniversiteler modern dil politika belgeleri üzerine çalışmalıdır.

Dil Çalışmaları Merkezleri

Dünyada modern dillerin üniversite bünyelerinde merkezî bir şekilde konumlandırıldıkları görülmektedir. Modern dil programları her ne kadar ilgili oldukları bölümlere dağılmışlarsa da pedagojik yaklaşımlar bakımından bütün dillerin eğitimi ortak

özellikler taşımaktadır. Hatta dil denilen olgu farklılıklardan kadar ortaklıklara da sahiptir. Bu anlamda farklılıkların ve ortaklıkların üniversitelerin kurumsal yapılarında da doğru bir şekilde temsil edilmeleri gerekmektedir. Bunun için dünyanın önde gelen üniversitelerinin hepsinde "Dil Çalışmaları Merkezleri"nin varlığı dikkat çekmektedir. Bu merkezlerin öğretim faaliyetinin yanında dil çalışmaları için bir araştırma geliştirme üssü olarak işlev gördükleri görülmektedir. Hatta yukarıda da belirtildiği gibi Harvard Üniversitesi Dil Çalışmaları Merkezi öğretim faaliyeti yürütmemekte, üniversitede var olan modern diller için araştırma geliştirme faaliyeti yürütmektedir.

Türkiye'de ise modern diller eğitimi yabancı diller yüksekokulları üzerinden yürütülmektedir. Bazı üniversitelerde Dil Merkezi isminde oluşumların varlığı görülse de bu merkezler dünyadaki örneklerinde görüldüğü gibi bir araştırma merkezi hüviyetinde değildir. Hem Yabancı Diller Yüksekokulları hem de Dil Merkezleri yalnızca bir dil hazırlık kursu işlevi görmektedir. Oysa yine Türkiye'nin YÖK Stratejik Planları'nda da belirtildiği gibi yükseköğretim kurumları yalnız eğitim verilen yerler değil, aynı zamanda bilimsel araştırmaların yapıldığı, yani bilginin üretildiği yerlerdir. Ayrıca Türkiye'nin dünyadaki bazı ülkelerle kıyaslandığında gözle görülen demografik fırsat penceresinin 2050'li yıllara kadar açık kalacağı düşünülmektedir. Bundan dolayı özellikle önümüzdeki 30 yıl boyunca eğitim odaklı beşerî refah yatırımlarına ve Ar-Ge kapasitesinin artırılmasına ihtiyaç duyulacaktır (YÖK Stratejik Planı, 2015; YÖK Stratejik Planı, 2007). Modern diller açısından da durum böyledir. Bu anlamda üniversitelerdeki yabancı diller yüksekokulları-

nın, dil merkezlerinin ve yabancı dil olarak Türkçe öğretmek için kurulmuş olan Türkçe Öğretimi Uygulama ve Araştırma Merkezlerinin araştırma ve geliştirmeye ne kadar vakit ve fon ayırdıkları sorgulanmalıdır. Bu birimler üniversite bünyesinde faaliyet gösteren birimler olması hasebiyle yalnızca herhangi bir özel dil kursunun yaptığı işe değil, bütün dil öğretim faaliyetlerine kaynaklık teşkil edecek şekilde bilginin üretimi işine de ağırlık vermelidir.

Türk yükseköğretim sisteminde modern dillerin eğitiminde görülen bu araştırma-geliştirme eksikliği öğretim faaliyetinin kalitesine de yansımaktadır. Dil öğretimi yapacak olan öğretim görevlilerine yeterli pedagojik alan bilgisi desteği sunulmamaktadır. Bu tür merkezlerin eksikliği modern dillerin dünya standartlarında yapılabilmesini engellemektedir. Çünkü çok dilli bir bakış açısıyla farklı dillerin metodolojileri dünyada meydana gelen son gelişmelerle birlikte yürütülemede, her birim ayrı bir perspektiften çalışmalar yürütmektedir. Bu durum üniversite bünyesinde modern dillerin eğitimini yürüten birimlerin kurumsal yapılanmasına da yansımaktadır. Aynı diller hem Yabancı Diller Yüksekokulunda hem Türkçe öğretimi yapan TÖMER'lerde hem de Dil Merkezlerinde önerilmektedir. Bu anlamda kurumsal bir karmaşa söz konusudur.

Aslında benzer problemler dil merkezi oluşturmuş olan yurtdışındaki üniversitelerde de görülmektedir. Örneğin Ruane (2003) dil merkezlerinin dil uzmanı yetiştiren bölümlerin bir uzantısı ya da üniversitenin bütün birimlerine bir servis sağlayıcı olarak görülmesini eleştirmektedir. Yazara göre dil merkezleri bir üniversite ortamına tam olarak

entegre olabilmek için araştırmaya önemli ölçüde öncelik vermeli ve dil öğretimi ve diğer birimlere servis dersleri için destek olmanın yanında bilginin geliştirilmesi ve yayılmasında etkin rol almalıdır.

Bu anlamda Türk üniversitelerinde de çeşitli diller üzerine çalışan, o dillerin eğitimini yapan araştırmacıların bir araya gelerek çalışması stratejik açıdan daha doğru yoldur. Tıpkı yukarıda sunulan dünyanın önde gelen üniversitelerinde olduğu gibi farklı dillerin eğitimini bir araya getirebilecek, bütün dillerin verilerinden yararlanarak araştırma ve geliştirme faaliyetleri yürütecek bir Dil Çalışmaları Merkezine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu tür merkezî bir birim Türk üniversitelerinde modern dillerin eğitiminde görülen kurumsal karmaşayı giderecektir. Ayrıca Yabancı Diller Yüksekokulları, Dil Merkezleri ya da TÖMER'ler arasında görülen kopukluğu giderecektir. Dillerin yalnızca kendi içinde çalışmaları o dillerin eğitimini anlamak için yeterli değildir. Dillerin öğretimi birçok ortak nokta taşıdığı için araştırma ve destek faaliyetlerinin bir merkezden yürütülmesi gerekmektedir.

Araştırma ve geliştirmeye odaklanacak Dil Çalışmaları Merkezleri, çeşitli modern diller üzerine üretilen bilgiyi bir araya getirebilme-yi, dünyada farklı dillerin öğretiminde yeni ortaya çıkan yaklaşımları ve teknolojileri takip edebilmeyi, Türkiye'nin kendi problemlerinden yola çıkarak politikalar önerip üniversitenin kendi içinde modern dilleri planlayabilmesini sağlayacaktır. Üniversite özelinde dil eğitimini çağın gereklerini takip edebilir ve sürekli bir hâle getirmek için üniversitelerde dil öğrenmeye müsait bir iklimin oluşturulması gerekmektedir. Bu iklimi oluşturu-

racak olan birimse dünyadaki örneklerinde görüldüğü gibi Dil Çalışmaları Merkezleri'dir.

Ruane'ye göre (2003) dil çalışmaları merkezinde araştırmacılar, danışmanlar, teknisyenler, yazılım geliştiriciler, multimedya sorumluları, mentörler, etkinlik koordinatörleri gibi farklı disiplinlerde uzman kişiler görev yaparlar. Bütün bu çalışma alanlarının bir arada etkili bir şekilde çalışması dil çalışmaları merkezinin başarılı olması için anahtar bir faktördür. Bu şekilde farklı çalışma disiplinleri bir araya getirilerek yönetimde, kalitede, eğitimde teknoloji kullanımında, açık ve uzaktan öğrenmede, akademik idarede, iletişim çalışmalarında meydana gelen yenilikleri benimsemek ve yayılmasını sağlamak kolaylaşmaktadır. Genel anlamda bir dil merkezinin üç tür görevi bulunmaktadır: 1. Dilde uzmanlaşmayacak olan öğrencilere dil eğitimi vermek. 2. Dil öğrenimi için uygun olan teknolojinin araştırılması ve kullanılması. 3. Dil öğretimi ve öğrenimi alanlarında araştırma ve geliştirme faaliyetlerinde bulunma.

Modern Dillerin Eğitiminde Üniversiteler ve Özel Sektör İş Birliği

Günümüzde dil öğrenmenin imkânları eskisine göre çok daha çeşitlenmiştir. Çevrimiçi öğrenme ortamları aracılığıyla insanlar artık herhangi bir dil öğrenmek için kullanılacak kaynaklara çok daha kolay erişebilmektedir, daha ucuz ve daha etkili metotlar gündeme gelmektedir. Bir anlamda dilin okulsuzlaştırılması olgusu ile karşı karşıyayız (Ruane, 2003, s. 5). Bu noktada yükseköğretimde dil çalışmalarının durumu yeniden düşünülme zorundadır. Yukarıda belirtildiği gibi öğretime ayrılan imkanlar azaltılarak araştırma ve geliştirme odaklı bir politika geliştirilmelidir. Bu anlamda üniversiteler özel ve çevrimiçi

sektörlerle Dil Çalışmaları Merkezi üzerinden iş birliğine gidebilirler.

Ayrıca üniversiteler arasındaki iş birliği artırılarak birbirlerinden modern dillerin eğitiminde hizmet alışverişinde bulunabilirler. Dünyada önde gelen üniversitelerin Dil Çalışmaları Merkezleri bu tür iş birlikleri ile öğrencilerine önerdikleri dil çeşitliliğini artırmaktadır. Yale, Cornell ve Colombia Üniversiteleri'nin bu anlamda yürüttükleri "Ortak Ders Girişimi" bir örnek teşkil edebilir. Buna göre bu üniversitelerde öğrenim gören öğrenciler Dil Çalışmaları Merkezlerinde bulunan teknoloji sınıfları ile birbirlerinin programlarından dil derslerini alabilmektedir. Örneğin Ukraynaca dersi önerilen üniversitedeki öğretim elemanı, ilgili dersin önerilmediği diğer üniversitelerin öğrencilerine bu dersi teknolojik sınıflar yardımıyla verebilmektedir. Bu dersler bilgisayar-temelli olarak yürütülen dersler değil, bir sınıfta yüz yüze yürütülen derslerdir. Dersle çevrimiçi olarak bağlanan öğrenciler kendi buldukları üniversiteden bu sınıfı takip edebilmekte, öğretim görevlisine sorular sorabilmekte ve diğer üniversitedeki arkadaşlarıyla iletişime geçebilmektedir ("Yale University", t.y.). Türkiye'de de üniversiteler birbirleri ile bu tür iş birliklerine giderek öğrencilerine önerdikleri modern dilleri çeşitlendirebilirler.

Sonuç

Bu çalışmada, dünyadan ve Türkiye'den örneklerle yükseköğretim kurumlarındaki modern dillerin eğitimi tartışılmıştır. Bu bağlamda uluslararasılaşma ve küreselleşme kavramları çerçevesinde üniversitelerin yaşadığı ikileme değerlendirilmiştir. Küreselleşmenin

tek tipleştirici olduğu belirtilirken gerçek bir uluslararasılaşmanın çeşitliliğe ve eşit ilişkiye dayalı olduğu vurgulanmıştır. Yükseköğretim kurumlarındaki dil, politika ve planlamalarının altı çizilerek modern diller olgusuna değinilmiştir. Buna göre Türk yükseköğretim kurumlarının da hem kendi gerçekliklerinden yola çıkarak hem de değişen dünyayı okuyarak dil eğitimi planlamaları yapabilmeleri gerektiği belirtilmiştir.

Bunun için öncelikle Türkiye'de 5 üniversiteden örnekler verilerek Türk yükseköğretim kurumlarında modern dillerin eğitiminin kurumsal yapılanması gözler önüne serilmiştir; ardından dünyanın farklı ülkelerinden 5 üniversitenin modern dillerin eğitimine yönelik kurumsal yapılanması tablolarla sunulmuştur. Bu inceleme Türk yükseköğretim sisteminde modern dillerin eğitiminin Yabancı Diller Yüksekokulları üzerinden yürütüldüğünü, bu okulların büyük ölçüde İngilizce, Almanca ya da Fransızca hazırlık birimi olarak işlev gördüklerini ortaya koymuştur. Bunun yanında son yıllarda Yüksekokullar bünyesinde oluşturulan Modern Diller birimlerinin dil çeşitliliğini artırmak üzere Çince, İspanyolca, Arapça, Rusça gibi dillere de programlarında yer verdikleri görülmektedir. Bu olumlu adıma rağmen Yüksekokulların hazırlık birimi işlevine ağırlık verildiğinden modern dillerin üniversitenin öğretim programına yeterince entegre olmadığı görülmüştür. Diğer yandan dünyada önde gelen üniversitelerde modern dillerin eğitiminin hem "Alan Uzmanlığı Çalışmaları" üzerinden ders programlarıyla sıkı bir şekilde entegre olduğu hem de Dil Çalışmaları Merkezleri üzerinden pedagojik ve teknolojik ihtiyaçların karşılandığı dikkat çekmektedir.

Modern dillerin eğitiminin Türk ve dünya üniversitelerindeki durumu karşılaştırıldığında modern diller ile üniversite eğitiminin entegre edilmesi ihtiyacı dikkat çekmektedir. Dil eğitimini yalnızca yabancı dille eğitim göreceğ olan öğrenciler değil üniversitenin bütün programlarında eğitim gören öğrenciler talep edebilir. Ayrıca lisans eğitiminden önce 1 yıllık bir hazırlık eğitimi yabancı bir dilin gerçek hayat koşullarında kullanılabilmesi için yeterli olmamaktadır. Programların ve öğrencilerin değişen ihtiyaçlarına göre açılacak dersler de çeşitlilik göstermelidir. Bununla birlikte modern dillerin eğitiminin üniversiteleri popüler üniversite sıralamalarında yukarıya taşıdığı görülmektedir. Ancak bütün dünyada olduğu gibi bu tırmanış genellikle İngilizce entegrasyonundan kaynaklanmaktadır. İngilizce, politik ve milli hedeflere ulaşabilmek için gereken teknoloji ve bilime giden bir yol olarak görülse de bu durum ülkenin eğitim sisteminin belirli merkezlere entegre olmasına yol açmamalıdır. Dünyanın birçok ülkesini etkileyen bu durum alan yazında "akademik kapitalizm" yarattığı endişesi ile eleştirilmektedir. Dünyanın önde gelen yükseköğretim kurumlarında modern diller eğitiminin ders programları ile entegre yürütülmekle birlikte dil çeşitliliğinin oldukça fazla olduğu görülmektedir. Bir

üniversitenin öğrencilerine sunduğu dil öğrenme imkânı ve sunulan dillerin çeşitliliği, o üniversitenin dünya ile ne kadar özgüvenli ve eşit ilişki kurduğunun göstergesidir. Bu çeşitliliği sağlamak için dünyada üniversiteler kendi buldukları yörenin ya da ülkenin gerçeklerinden yola çıkarak dil planlamaları yapmaktadırlar. Bu planlamaları da bir politika belgesi olarak düzenli olarak yayımlamakta ve güncellemektedirler. Diller birbirinden farklı olsa da öğretimleri için gerektirdikleri pedagoji ve teknoloji evrenseldir. Bu yönüyle yine dünyadaki üniversitelerde merkezi birimlerin varlığı dikkat çekmektedir. Çoğunlukla bu birim "Dil Çalışmaları Merkezi" olarak ifade edilmektedir. Bu birimler üniversitede eğitimi yapılan bütün dillerin buluşma noktası olarak işlev görmektedir. İçinde bulunduğumuz yüzyılda gelişen teknolojik imkânlarla birlikte modern dillerin eğitimi de değişmektedir. Bunun için üniversitelerle üniversiteler iş birliği yaptığı gibi üniversitelerle özel sektör de iş birliği yapmaktadır. Böylece üniversitelerin üzerindeki "öğretim" yükü hafifletilerek araştırma ve geliştirme faaliyetlerine ağırlık verilmektedir.

Kaynakça

Boğaziçi Üniversitesi (t.y.). *Boğaziçi Üniversitesi Yabancı Diller Yüksekokulu*, 26.03.2021 tarihinde <http://www.yadyok.boun.edu.tr/> adresinden alındı.

British Council-TEPAV (2015). The state of English in Higher Education in Turkey: A Baseline Study. *British Council*.

Demircan, Ö. (1988). *Dünden Bugüne Türkiye'de Yabancı Dil*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Earls, C. W. (2016). *Evolving agendas in European English-medium higher education: Interculturality, multilingualism and language policy*: Springer.

Hacettepe Üniversitesi (t.y.). *Hacettepe Üniversitesi Yabancı Diller Yüksekokulu*. 25.03.2021 tarihinde http://www.ydyo.hacettepe.edu.tr/tr/hazirlik_birimleri_hakkinda-13 adresinden alındı.

Harvard College Handbook (t.y.). *Harvard College Handbook for Students 2020-2021*. 25.03.2021 tarihinde <https://handbook.fas.harvard.edu/book/near-eastern-languages-and-civilizations> adresinden alınmıştır.

Harvard University The Language Center (t.y.). Harvard University The Language Center. 25.03.2021 tarihinde <https://language.fas.harvard.edu/> adresinden alındı.

<https://lettres.sorbonne-universite.fr/formation/offre-de-formation/langues> adresinden alındı.

Işık, A., & Işık, B. (2020). Where Do the Problems in the Turkish Foreign Language Education Stem From? *International Journal of Languages Education*, 8.1, 1-19. doi:10.29228/ijlet.36885

İstanbul Üniversitesi Dil Merkezi (t.y.). İstanbul Üniversitesi Dil Merkezi. 25.03.2021 tarihinde https://dilmerkezi.istanbul.edu.tr/tr/_ adresinden alındı.

İstanbul Üniversitesi YADYOK (t.y.). *İstanbul Üniversitesi Yabancı Diller Yüksekokulu*. 25.03.2021 tarihinde https://yabancidiller.istanbul.edu.tr/tr/_ adresinden alındı.

Kelly-Holmes, H. (2020) *Language Policy 4.0 – Are we ready? Are we relevant?*/Interviewer: H. Kelly-Holmes. The University of Edinburgh, https://media.ed.ac.uk/media/Helen+Kelly-Holmes%2C+Language+Policy+4.0+%E2%80%93+Are+we+readyF++Are+we+relevantF/1_8s0lscjd.

Kirkgöz, Y. (2009). Globalization and English language policy in Turkey. *Educational policy*, 23(5), 663-684.

KU English Language Center (t.y.). Koç University English Language Center. 26.03.2021 tarihinde <https://elc.ku.edu.tr/> adresinden alındı.

KU Yabancı Diller (t.y.). Koç Üniversitesi Yabancı Diller. 28.03.2021 tarihinde <https://cssh.ku.edu.tr/egitim/destek-programlari/yabanci-diller/> adresinden alındı.

Language Education Policy Studies (t.y.). Language Education Policy Studies. 25.03.2021 tarihinde <http://languageeducationpolicy.org/> adresinden alındı.

Orta Doğu Teknik Üniversitesi (t.y.). Orta Doğu Teknik Üniversitesi Yabancı Diller Yüksekokulu. 26.03.2021 tarihinde <http://ydyom.metu.edu.tr/> adresinden alındı.

Ruane, M. (2003). Language centres in higher education: facing the challenge. *ASp. la revue du GERAS*(41-42), 5-20.

Soler, J. ve Gallego-Balsà, L. (2019). The sociolinguistics of higher education *Language policy and internationalisation in Catalonia*. Palgrave Macmillan.

Sorbonne Université (t.y.). Lettres Sorbonne Université Langues. 25.03.2021 tarihinde

Terrell, T. D., & Krashen, S. (1998). *The natural approach: Language acquisition in the classroom*: Prentice Hall Europe.

The Critical Language Scholarship (CLS) (t.y.). 25.03.2021 tarihinde <https://www.clscholarship.org/> adresinden alındı.

University of Copenhagen (t.y.). University of Copenhagen Courses. 25.03.2021 tarihinde https://kurser.ku.dk/#q=&education=&programme=&volume=&departments=DEPARTMENT_0004&faculty=&studyBlockId=&teachingLanguage=&period=&schedules=&studyId=&openUniversityInternational=0&searched=1 adresinden alındı.

University of Oxford European and Middle Eastern Languages (t.y.). University of Oxford European and Middle Eastern Languages. 25.03.2021 tarihinde <https://www.ox.ac.uk/admissions/undergraduate/courses-listing/european-and-middle-eastern-languages> adresinden alındı.

University of Oxford Language Center (t.y.). University of Oxford Language Center. 25.03.2021 tarihinde <https://www.lang.ox.ac.uk/> adresinden alındı.

University of Toronto Department of East Asian Studies (t.y.). University of Toronto Department of East Asian Studies. 25.03.2021 tarihinde <https://www.eas.utoronto.ca/> adresinden alındı.

University of Toronto Department of Language Studies (t.y.). University of Toronto Department of Language Studies. 25.03.2021 tarihinde <https://www.utm.utoronto.ca/language-studies/elective-languages> adresinden alındı.

URAP Türkiye Sıralaması (t.y.). *University Ranking by Academic Performance Türkiye Sıralaması*. 25.03.2021 tarihinde <https://newtr.urapcenter.org/Rankings/2020-2021/2020-2021-T%C3%BCm%20%C3%9Cniversitelerin%20Genel%20Puan%20Tablosu> adresinden alındı.

URAP World Ranking (t.y.). *University Ranking by Academic Performance World Ranking*. 25.03.2021 tarihinde https://www.urapcenter.org/Rankings/2020-2021/World_Ranking_2020-2021 adresinden alındı.

Vila, F. X. (2015). Language policy in higher education in medium-sized language communities: An introduction. *Language Policy in Higher Education: The Case of Medium-Sized Languages*, 1-14.

Warner, C. (2011). Rethinking the role of language study in internationalizing higher education. *L2 Journal*, 3(1).

Yale University (t.y.). Yale Shared Course Initiative. 25.03.2021 tarihinde <https://cls.yale.edu/shared-course-initiative> adresinden alındı.

YÖK Stratejik Planı (2007). *Türkiye'nin Yükseköğretim Stratejisi*. T.C. Yükseköğretim Kurulu

YÖK Stratejik Planı (2015). *Yükseköğretim Kurulu 2016-2020 Stratejik Planı*. T.C. Yükseköğretim Kurulu

YÖK Stratejik Planı (2019). *Yükseköğretim Kurulu 2019-2023 Stratejik Planı*. T.C. Yükseköğretim Kurulu

Bu analiz raporundan hareketle modern dillerin eğitimi ile ilgili aşağıdaki öneriler öne çıkmaktadır:

- Dil öğrenmek artık belirli uzmanlık dallarının meselesi değil, üniversitede eğitim gören bütün öğrencilerin meselesidir. Bu açıdan Türk üniversiteleri de dil eğitimini bütün programları kapsayacak şekilde ele almalı ve bu yönde yatırımlar yapmalıdır.
- Türkiye’de yükseköğretim kurumlarında dil eğitimi yalnızca belirli bölümlere has bir eğitim olarak uygulanmaktadır. Oysa üniversitedeki bütün bilim dalları kendi içeriklerine göre farklı dillerin öğrenilmesini gerektirebilir. Bu yüzden modern dillerin eğitimi üniversitenin bölüm ve ana bilim dalları ile daha sıkı bir şekilde entegre edilmelidir.
- Bütün dünyada olduğu gibi Türkiye’de de üniversiteler, popüler üniversite sıralamalarında üst sıralarda yer almak istemektedir. Bu yöneliş daha çok İngilizce entegrasyonu ile sonuçlanmaktadır. Küreselleşmenin tek tipleştirici etkisini azaltmak ve eşit ilişkiye dayalı gerçek bir uluslararasılaşma için Türk üniversitelerinin de programlarındaki modern dillerin çeşitliliğini artırmaları gerekmektedir.
- Üniversiteler kendi bölüm ve ana bilim dallarına paralel bir şekilde bünyelerinde hangi dillerin öğretileceğini, bu dillerin öğretilmesi için gereken istihdam, materyal ve teknolojiyi planlamak durumundadır. Üniversitelerde de belirli bir kurul bu tür dil politikası belgeleri üzerine çalışmalıdır.
- Dünyanın önde gelen üniversitelerinde Dil Çalışmaları Merkezleri dil eğitimi için bir kaynak merkezi işlevi görmektedirler. Bu merkezler üniversitenin programları içerisinde eğitimi gerçekleştirilen diller için pedagojik ve teknolojik destek sağlamaktadırlar. Türk üniversitelerinde de bu tür merkezi bir birim ihtiyacı hissedilmektedir.
- Teknolojik imkânların artması ile üniversitelerin dil eğitiminde iş birliği yapması kolaylaşmıştır. Dünyada bunun güzel örneklerinden birisi Yale, Cornell ve Colombia üniversiteleri arasında yürütülen “Ortak Ders Girişimi”dir. Bu tür girişimlerle üniversiteler kendi bünyelerinde öğretilmeyen dil ile ilgili öğretim hizmetini başka bir üniversiteden ya da özel sektörden alarak dil çeşitliliğini artırabilirler. Böylece üniversitenin her dil için bir öğretim görevlisi istihdam etmesine de gerek kalmayacaktır.